

УДК 327:323(438)“1993/2005”

І. В. Яковлева,

аспірант, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,
Кафедра міжнародних відносин
К. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса-58, 65058, Україна,
(380482)633259, e-mail: irene_yakovleva@yahoo.com

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ В ПОЛЬЩІ (1993—2005 РР.): ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ МАЯТНИК І НЕПОХИТНИЙ ЗОВНІШНІЙ КУРС

В статті розглядається суспільно-політична ситуація в Польщі з 1993 по 2005 роки, аналізуються соціальні і внутрішньополітичні зрушення і протиріччя у періоди правління Леха Валенси і Олександра Квасневського, а також польських урядів і парламентів. Автор порівнює хід і пріоритети виборчих кампаній у 1993, 1997, 2000, 2001 і 2005 роках, і визначає, як результати виборів та зміна президентів, голів уряду та парламенту впливала на зовнішньополітичний курс Республіки Польща.

Ключові слова: вибори, партії, інтеграція, зовнішньополітичний курс.

21 грудня 2008 року Польща, разом із сімома країнами Східної Європи та Балтії, приєдналася до Шенгенської угоди. Загалом, враховуючи і цю подію, побоювання нових членів Євросоюзу і прогнози євроскептиків не виправдалися. Через відносно невеликий проміжок часу учасники великого розширення 2004 року стали повноправними членами ЄС. З того моменту, як Польща взяла курс на Євроатлантичну інтеграцію, минуло 18 років. За цей час країна, справді стала “повнолітньою” у Європі. Беззаперечно, наявні політичні і економічні складності у відносинах з Росією; є протиріччя у співпраці з колегами по Євросоюзу, але Польща сьогодні — повноправний гравець на європейській і міжнародній арені.

Ще у 2006 році один з аналітиків впливової української газети “Дзеркало тижня” задавався питанням — “Хіба ревуть воли, як гасла певні?” [13]. Два роки потому, воно і досі залишається актуальним для української зовнішньої політики, коли офіційні заяви високих посадових осіб є суперечливими, а суспільство, розгублене серед популізму і невизначеності, виступає, скоріше, проти абревіатур і стереотипів, ніж реальних організацій і політичних кроків. Подібні проблеми на початку 90-х років долала і Польща, але нашому західному сусідові для досягнення відносно консенсусу у політикумі і суспільстві знадобилося менше часу і зусиль. Розглянемо розвиток внутрішньополітичної ситуації в Польщі, починаючи з 1990 року, і визначимо, як зміна влади і політико-партійні протиріччя впливали на зовнішньополітичний курс.

У Польщі, на хід і результати перетворень значною мірою мали вплив сприятливі міжнародні умови, для проголошення початку “повернення до Європи” був обраний влучний момент. Але крім того, що підтримка Заходу

і готовність як США, так і провідних західноєвропейських країн допомогти Польщі стати демократичною правовою державою була гарантована, країна сформулювала власну стратегію європейської інтеграції. Як у 1993 році, виступаючи у Сеймі, зазначав міністр закордонних справ Польської Республіки Кшиштоф Скубішевський, “для польської політики 90-х років європейський континент, а ширше — євроатлантична зона буде стратегічною сферою. Саме так ми розуміємо свої національно-державні інтереси” [15; 9]. Чітке визначення зовнішньополітичних пріоритетів Польщі сприяло переорієнтації лівих партій на ЄС і НАТО. Це стало додатковим чинником для консолідації політичних сил, представлених у політико-правовому просторі Польщі. Починаючи з 1993 року, внутрішня політика держави спрямовувалася безпосередньо на інтеграцію в західноєвропейські структури.

Парламент 1990-1993 років, вибори до якого проводилися на мажоритарній основі, налічував 30 партій, більшість з яких були мало чисельними. Діяльність законодавчої влади у цей період дослідники характеризують як неефективну. Це, зокрема, проявилось в тому, що з жовтня 1991 року по травень 1993 змінилися три Голови Ради міністрів, оскільки Демократична Унія, яка отримала більшість у парламенті, не могла самостійно претендувати на формування уряду. Парламент було розпущено, а дострокові вибори 1993 року проводилися вже за пропорційною системою. 20,5% голосів отримав Союз демократичних лівих сил, маршалом Сейму стає Ю. Олекса, а прем'єр-міністром — В. Павляк. Ще перебуваючи в опозиції, ліві критикували “Солідарність” та її союзників за те, що вони недостатньо рахуються з Росією, роблячи ставку на “помилкових партнерів” [5; 16]. Саме тому після перемоги на виборах свої перші офіційні візити посадовці здійснили до Москви, з метою поживавити економічні контакти і повернути втрачені російські ринки. Однак всі польські пропозиції щодо подальшого розвитку двосторонніх відносин російською стороною були проігноровані. З 1993 року, вказує директор Форуму Центральної та Східної Європи фонду імені Стефана Баторія В. Зайончковський, Москва висувала Польщі єдину вимогу — відмовитися від вступу до НАТО [там само, с. 18]. В польсько-російських відносинах настає деяке охолодження. Це, а також сприятлива економічна ситуація та зростання ВВП без поживавлення товарообігу з Росією, значною мірою спричинили зміни у програмах і практичній діяльності лівих партій — в тому числі, і переорієнтація на Євросоюз і НАТО. Цей факт, вважають дослідники, і обумовив перемогу на президентських виборах 1995 року лідера СЛДС О. Квасневського.

Польські автори називають Квасневського “прикладом вдало створеного політичного продукту. (...) вірного продукту для польського ринку: вже розкішного, але ще дешевого, вже космополіт, але ще й досі трошки сільський, вже західний, але у той же час східний, вже у Третій Республіці, хоча й тримається за Польську Народну Республіку” [цит. за 14; 28]. З його приходом до влади, у внутрішній політиці країни відбулися значні зміни. Сам О. Квасневський у 1996 році зазначав: “Ліві — це політичний концепт, що гарантує економічний зріст, виборює соціальну

справедливість, що я розумію як створення рівних можливостей, чуйність до потреб найбільш вразливих та впровадження національного возз'єднання” [там само]. Зміцнився у середині 90-х рр. і зовнішньополітичний курс Польщі. Основним завданням у зовнішній політиці країни стала інтеграція до західноєвропейських політичних і військових структур. Саме останнє було покладене у площину практичної діяльності всіх державних і провідних політичних інститутів. У 2000 році Квасневського було переобрано на другий президентський термін, отже саме за його головування у країні Польща вступила до Європейського Союзу.

Щоправда, у 1997 році, на чергових парламентських виборах, ліві втратили більшість у парламенті. Засвоївши уроки програшу 1993 року та президентських виборів 1995 року, праві сили Польщі створили нову організацію — “Акція Виборча Солідарність” (AWS), яка об'єднала близько 30 партій та організацій, які вийшли з “Солідарності”. Партійний склад Сейму третього скликання, обраного 21 вересня 1997 року, виглядав таким чином. “Акція виборча “Солідарність” — 201 мандат, Союз демократичних лівих сил — 164, Союз свободи — 60, Польська селянська партія — 27, Рух за відродження Польщі — 6, Представники німецької меншини — 2. Всього було обрано 460 депутатів. 21 вересня було обрано і 100 сенаторів.

Саме у 1997 році, за періодизацією Д. Ткача [12], розпочинається четвертий, завершальний етап інтеграції країн Центрально-Східної Європи до Євросоюзу. Період з 1997 по 2004 рік характеризується активним переговорним процесом, основним завданням якого стає розроблення механізмів практичного приєднання країн до ЄС. У 1997 та наступних роках, коли польський парламент був представлений правими силами, у відносинах Польща — ЄС стався цілий ряд вагомих подій. Зокрема, у січні 1997 року польським урядом була прийнята Національна стратегія інтеграції, яка систематизує вже здійснені інтеграційні заходи й окреслює завдання по зближенню у період до членства. Також, комісія ЄС представила Парламенту ЄС позитивну думку щодо Польщі — країни, яка претендує на членство в організації. Документ містив оцінку ситуації в Польщі, як країни, що здійснила системну трансформацію, провела глибокі економічні реформи і завдяки цьому переживає значний економічний ріст, суспільний прогрес, а також виразне зближення з європейськими стандартами. Одночасно документ вказує на сфери, де наближення до стандартів ЄС вимагає продовження реформ та подальших дій для прийняття в ближчі роки обов'язків, які випливають із членства в ЄС. [цит. за 1; 112]. У 1998 р. Комітет європейської інтеграції затверджує Національну програму приготування Польщі до членства в ЄС, і незабаром розпочалися офіційні переговори про вступ до ЄС.

Слід сказати, що ні вітчизняні, ні зарубіжні дослідники, не пов'язують успішний хід переговорів з Євросоюзом зі зміною внутрішньополітичної ситуації в країні. Інтеграція до ЄС ще на початку 90-х років стала для Польщі єдиним пріоритетом. Мета була остаточно визначена у 1993 році, і залишилась незмінною протягом наступних одинадцяти років. Зміна влади та хитання політичного маятника зліва направо і навпаки позначалася

у значно більшій мірі — на внутрішній політиці. Зовнішній курс був непохитним.

Непохитним, попри деякі прогнози, зовнішній курс залишився і після 2001 року, коли на польській політичній сцені розпочалася “нова ера” — так охрестили ситуацію в Польщі після розгромної (але очікуваної) поразки правих партій (виборчого блоку “Солідарність” та Союзу свободи) на позачергових парламентських виборах [4; 9].

Ще ніколи після 1989 року, результати польських виборчих перегонів не були настільки передбачуваними. Дослідники пов’язують це з низкою причин, і перша з них — політична та економічна ситуація в країні, що склалася за час правління правих сил. Були уповільнені темпи економічного зростання, бюджетний дефіцит, високий рівень безробіття і недосконалість реформ. Щодо політичного становища, то напередодні вибори відбулися гучні відставки у Кабінеті Міністрів, що свідчило про непродуману кадрову політику уряду на чолі з Єжі Бузеком. Крім того, після президентських виборів 2000 року, фактично розпалася правляча коаліція — Виборчий блок “Солідарність” — Союз свободи.

Перемогу на парламентських виборах у 2001 році отримали “Союз лівих демократів” — “Союз праці” (лідер — Лешек Міллер), центристи з партії “Громадянська платформа”, “Селянська партія” і “Самооборона” Анджея Леппера. Втім, Союз лівих демократів та Унія праці отримали 216 депутатських місць, і не здобули абсолютної більшості місць у Сеймі. Для цього коаліції СЛД — СП (*або УП — Унія Праці*) необхідно було набрати мінімум 231 депутатський мандат.

Довгоочікуване формування уряду стало можливим після успішних консультацій коаліції переможців з “Селянською партією” — силою, яка на відміну від СЛД — СП, досить вороже налаштована щодо інтеграції в Європейський Союз. Для послаблення євроскептицизму, представникам Союзу лівих демократів довелося пообіцяти “селянам”, зокрема, не продавати закордонним інвесторам деяких провідних підприємств; не піднімати до 2002 ПДВ на харчі, сільгоспзасоби та будівельні матеріали; два роки поспіль піднімати видатки на сільське господарство; встановити більш жорсткі умови щодо імпорту сільгосппродукції тощо [8; 4]. Посаду прем’єр-міністра обійняв лідер Союзу лівих демократів Лешек Міллер. Серед досягнень СЛД — вдале проведення складного процесу останньої фази переговорів із Брюсселем, які завершилися вступом до Євросоюзу, та уникнення у 2001 році реальної загрози фінансової кризи.

Втім, вже у 2002-2003 рр. уряд Міллера наразився на кризу довіри, виборці й аналітики вважали, що він не втілює виборчих обіцянок і гальмує необхідні для держави реформи (державних фінансів, кодексу праці, податкову). В результаті, 2 травня 2004 року, наступного дня після приєднання Польщі до Європейського Союзу, Лешек Міллер подав у відставку. Уряд очолив Марек Белька, колишній віце-прем’єр та міністр фінансів.

Уряд, сформований лівими силами (Союз лівих демократів, Союз праці і Селянська партія), протягом усього часу їх правління, супроводжували корупційні скандали та підозри у співпраці зі спецслужбами. Ці звинувачення

чення, до речі, є традиційними та найбільш небезпечними для польських політиків — не раз через них руйнувалися вдалі кар'єри як у правому, так і лівому таборі.

У березні 2005 року у Польщі розпочався грандіозний скандал, пов'язаний із спробою приватизації Лукойлом польського нафтового концерну “Орлен”. Для розслідування справи, до якої причетними виявилися міністри, тодішній президент (О. Квасневський), його дружина, польські бізнесмени і російські спецслужби, була створена парламентська слідча комісія. Президент мав стати перед нею як свідок, але не з'явився, що призвело до ще більшого загострення ситуації: президента і його дружину звинуватили в корупції і лобіюванні інтересів Росії. Це дискредитувало як самого О. Квасневського, так і кандидата на президентських виборах від лівих, спікера парламенту В. Цімошевича. Останній зняв свою кандидатуру з виборних перегонів за місяць до парламентських виборів 2005 року, через те, що “забув вписати” у свою майнову декларацію акції нафтового концерну “Орлен” [4; 90]. Цімошевич заявив, що відмовитися від будь-якої участі в політичному житті країни, його змусила “кампанія неправди, наклепів і необґрунтованих звинувачень, що ведеться проти нього останнім часом” [там само, с. 91.]

Аналітики вказують, що відмова Цімошевича, останньої надії лівих сил, брати участь у президентських виборах, стала повною несподіванкою для його союзників, і навіть для самого президента. До речі, виборчим штабом керувала дружина діючого президента, Йоланта Квасневська. Євген Жеребецький, у 2005р. державний експерт Національного інституту з проблем міжнародної безпеки при РНБОУ, у статті “Вибори в Польщі” зазначає, що “в перші хвилини після офіційного оприлюднення інформації про відмову Цімошевича балотуватися, Й. Квасневські заявила, що це неправда, а вже через тиждень керівництво СЛД заявило, що має намір звернутись до суду з метою змусити В. Цімошевича і відшкодувати 1,4 млн. злотих, які партія витратила на його виборчу кампанію” [4; 91].

Отже, в рядах СЛД стався справжній розкол. Один із лідерів партії Марек Боровський вийшов з альянсу і заснував нову лівоцентристську партію — Соціал-демократія Польщі. За подібних умов, вже за рік до виборів стало зрозуміло, що політичний маятник у Польщі знову хитнеться вправо, при чому у всіх гілках влади. Президентським перегонам передували парламентські вибори 25 вересня 2005 року.

Фаворитами виборців стали відносно молоді партії — правоцентристська “Право і справедливість” (ПіС) і ліберальна “Громадянська платформа” (ГП). Вони з'явилися на польській політичній сцені за кілька місяців до парламентських виборів 2001 року. На чолі ПіС стояли Ярослав і Лех Качинські. Перший після перемоги мав зайняти посаду прем'єр-міністра, другий — особливо після відмови Цімошевича висувати свою кандидатуру, був найбільш реальним кандидатом на посаду президента країни.

Лідер консервативно-ліберальної “Громадянської платформи” — Дональд Туск, основними пріоритетами політичної сили є розвиток освіти, економіки, боротьба з корупцією, дебіюрократизація країни, скорочення

державних витрат і розвиток села. На виборах партія отримала 24, 14% голосів.

П'ятивідсотковий бар'єр подолали також “Самооборона” Анжея Леппера (11,41%), Ліга польських родин (7,97%), Польський народний союз (6,96%). Лише на четвертому місці, набравши 11,31%, опинилася правляча партія — Союз лівих демократичних сил. Також місце в парламенті (2 мандати) зайняли представники німецької меншини.

Нагадаємо, що парламентські вибори 2005 року — перші, після приєднання Польщі до Європейського Союзу, і те, за які партії голосували поляки, на що у своїх програмах робили акцент учасники перегонів, великою мірою віддзеркалює суспільні настрої, що склалися в країні після першого травня 2004 року.

Слід сказати, що у програмі кожної партії, яка пройшла до Сейму у 2005 році були наявні чи претензії, чи пропозиції змінити умови подальшої співпраці чи навіть гостра критика Європейського Союзу і факту членства Польщі в цій організації. Найбільш ліберально до ЄС ставились переможці — “Право і справедливість” і “Громадянська платформа”. Але навіть вважаючи, що “ЄСівські фонди і дотації” мають сприяти швидкому розвитку економіки, активісти партії постійно наголошують на збереженні національної самобутності і самоідентифікації поляків: “Ми можемо стати членом об'єднаної Європи за умови збереження національної держави...” [4; 93-94]. На ідеологічному рівні, і “Право і справедливість”, і “Громадянську платформу” об'єднує неприйняття будь-якого політичного і економічного зовнішнього тиску на Польщу.

Набагато більш критично до приєднання країни до Євросоюзу поставилися “Самооборона” і “Ліга польських родин”. У передвиборчій програмі політичної сили Анжея Леппера пропонувалося відмовитися від вступу Польщі до ЄС: “Вони (СЛД, Унія свободи і Громадянська платформа) реалізують ту саму програму підкорення Польщі Заходу, розпродажу національного майна, а також ліквідації робочих місць. Вони всі хворі Брюсселем. А правда є неприємною: ніхто нам задурно нічого не дасть. ЄС експортує до нас товари вартістю 16 млрд. американських доларів. Натомість весь сукупний імпорт ЄС становить 48 млрд. доларів. Це означає, що ми утримуємо на Заході 2,5 млн. робочих місць, яких бракує нам самим” [4; 92]. Нагадаємо, за таку позицію у вересні 2005 року, навіть попри те, що виборча кампанія “Самооборони” проходила дуже невдало, проголосували більше 11% поляків.

Послідовний противник Європейського Союзу — крайнє права католицька Ліга польських родин з Романом Гертихом на чолі. Програма партії базується на перегляді умов співпраці з ЄС і польському національному відродженні. ЛПР активно агітувала проти вступу в ЄС і напередодні референдуму. На початку 2003 року активісти партії розповсюдили “Відозву Ліги польських родин до польського народу в справі політичного та господарчого ошуканства еліт з SLD — PO — PSL — UP” на переговорах у Копенгагені”, в якій звернулася до польських фермерів із закликом проголосувати на референдумі проти вступу до ЄС, оскільки декларовані урядом

пільги та виплати для них із загальноєвропейських фондів у перехідний період нібито будуть суто символічними [11; 25].

Аналогічні застереження у 2003 році висловлювали і представники “Самооборони”, для якої жителі сільськогосподарських регіонів є основним електоратом. Принципово важливим питанням для цієї політичної сили було закріплення заборони для іноземців купувати землю в Польщі. Ліга польських родин і “Самооборона” критикували уряд за те, що він не досягнув на переговорах з ЄС домовленості про довготривалий перехідний період, упродовж якого в Польщі діяли б різні обмеження на операції купівлі-продажу сільськогосподарських угідь громадянами інших країн.

В цілому, претензій і аргументів у “євроскептиків”, особливо напередодні вступу Польщі до ЄС було досить. Найважливішими питаннями були збереження суверенітету Польщі, традиційних польських цінностей і захисту польських виробників. Висловлювалися міркування про те, що Польща буде членом Євросоюзу “другого ґатунку”. Особливо гостру позицію зайняло духовенство і ієрархи польської Католицької церкви. На сторінках різних, і не лише католицьких видань, порушувалася проблема “моральної деградації”, яка нібито панує в більшості країн-членів ЄС. До поляків апелювали, наголошуючи на традиційних морально-етичних засадах: “Підтримка гомосексуальних шлюбів, евтаназії, абортів, суспільного егоїзму — все це успішно проникає до правового поля Євроспільноти.... То ідеї, ворожі християнству, без якого неможливо буде по-справжньому об’єднати Європу” [11; 24].

Сьогодні можемо зробити висновок, що перераховані соціальні проблеми знайшли відгук у більшості польського населення. Так, вони не стали перепорою на шляху голосування “за” приєднання країни до Європейського Союзу (інформаційна кампанія в Польщі і інших країнах ЦСЄ проводилась вдало і послідовно), але через рік після вступу Польщі до ЄС, на парламентських виборах 2005 року, саме “за” ці цінності проголосували поляки, які віддали свої голоси за праві і крайне праві партії. Навіть у виборчих програмах ліберальної “Громадянської платформи” і “Право і Справедливості” заперечення легалізація евтаназії, абортів, гомосексуальних шлюбів і легких наркотиків значилися на перших місцях.

Вдалою виявилась виборча кампанія і у наступного Президента Польської Республіки Леха Качинського. “Консервативний і національно-католицький” кандидат наполягав на завершенні люстрації і повній декомунізації країни, боротьбі з корупцією; відстоював національні традиційні польські цінності, наголошував на створення Четвертої Речі Посполитої. У другому турі президентських виборів Лех Качинський переміг лідера “Громадянської платформи” Дональда Туска.

Явка на виборах була невисокою — як і на парламентських виборах, найнижча з 1989 року. Дослідники вважають, що це, скоріше за все, пов’язане з тим, що “пересічний поляк вірить: незалежно від того, хто переможе на президентських виборах, стратегічні напрямки розвитку його країни не зміняться. Польща не вийде з Європейського Союзу та НАТО, не

розпочне війни з Росією і не відмінить віз для братів-українців, не кажучи вже про інших “не братів” [7; 4].

Відносини “старих” і “нових” членів ЄС залишалися слабкою ланкою процесу розширення. Усвідомлення Брюсселем необхідності європейських дотацій та інших видів допомоги новоприйнятим членам не означає погодження з цим інших п’ятнадцяти держав. З іншого боку, довгоочікуваний вступ до ЄС нових членів став причиною надто швидких темпів доведення їх власних економічних систем до стандартів Союзу. Протекціонізм, суворі обмеження права на працю і проживання громадян з постсоціалістичних країн викликали невдоволення у східноєвропейських суспільствах.

Можна припустити, що саме двостороннє розчарування на першому етапі повноцінної інтеграції призвело до провалу Європейської Конституції та посилення правих сил у новоприйнятих країнах-членах ЄС (зокрема, їх перемога на парламентських та президентських виборах у Польщі, де кандидат-переможець обіцяв не поспішати з приєднанням до євро-зони та наголошував на власних цінностях Речі Посполитої) [6; 52]. Однак, в тому ж 2005 році Лех Качинський позитивно оцінив членство Польщі в ЄС [10]. Таку саму точку зору висловив і Посол Польщі при Євросоюзі, проф. Марек Ґреля [9].

Позитивом для Польщі завершилась і бюджетна криза 2005 року, коли у стратегічному фінансовому документі ЄС з’явилася нова логіка: вперше серед статей видатків домінували витрати не на Спільну сільськогосподарську політику, а на вирівнювання розвитку держав-членів та окремих регіонів ЄС, і передусім на розвиток їхньої інфраструктури. Абсолютним лідером за розміром допомоги з боку Європейських структурних фондів стала Польща, що ставала все біль впливовішим гравцем у Євросоюзі [25; 18].

Політичний парадокс — до Європейського Союзу і НАТО Польщу привели ліві, а виправити огріхи на цьому шляху закортіло правим — має, насправді, логічне обґрунтування. Справа в тому, що принциповою розбіжністю між найбільшими прихильниками і противниками вступу до ЄС була не “орієнтація на якусь іншу інтеграцію (як, наприклад, в Україні), а їхнє бажання зберегти такий стан речей, за якого Польська держава розвивалася б економічно за ізоляціоністським сценарієм” [11; 19]. З самого початку 90-х років і Польщі були практично відсутні сили, котрі брали б під сумнів європейський вибір країни. У вірності курсу була впевнена і більшість населення. Природні побоювання з’являлися у нелегкі часи — періоди економічної кризи та у початковий перехідний період, а деякі популістські заяви державних діячів були, скоріше, частиною політичної гри, ніж передвісником реальних кроків.

Сьогодні Польща — повноправний член Європейського союзу, член Шенгенської та євро-зон. Громадяни Польщі — громадяни ЄС. До цього протягом 16-ти років йшли уряди різного політичного забарвлення, передаючи програму членства в ЄС, як естафету — від лівих до правих і навпаки. І навіть якщо у сфері економіки чи соціального розвитку гравці польської політичної арени бігли у протилежні боки, то у сфері зовнішньої політики

кінцевий пункт призначення у них був один — повноправне членство у Євросоюзі.

Література

1. Басараб М. Б. Досвід Європейської інтеграції Польщі: перспективи для України: Дис... к. п. н.: 21. 01. 01/ Національний інститут стратегічних досліджень, Національний інститут проблем міжнародної безпеки. — К., 2004. — 165 с.
2. Гуральчик Б. Польща пильніше дивитиметься на Схід // Контекст. — 2001. — № 8. — С. 7-11.
3. Друзенко Г. Україна — ЄС 2005: під знаком втрачених можливостей та навмисної невизначеності // Незалежний культурологічний часопис Ї. — № 40. — 2005. — С. 14-22
4. Жеребецький Є. Вибори в Польщі // Вибори та демократія. — 2005. — № 3 (5). — С. 90-95
5. Зайончковский В. Восточная Европа в польской дипломатии // Pro et Contra — Россия и ее западные соседи. — 1998. — Том 3. — № 2. — с. 15-24.
6. Кирчів А. Демократизація України у контексті розширення Європейського Союзу: сподівання і реалії // Незалежний культурологічний часопис Ї. — №40. — 2005. — С. 50-56
7. Павлів В. У Польщі правого президента виберуть ліві і популісти // Дзеркало тижня. — 2005. — № 38. — С. 4
8. Петренко Л. Новий уряд республіки Польща // Поступ. — 2001. — № 156. — С. 4-6
9. Позиція Польщі в Євросоюзі // [http://www. radio. com. pl/polonia/ua/unia/rozmowa. asp?tId=343&kID=2](http://www.radio.com.pl/polonia/ua/unia/rozmowa.asp?tId=343&kID=2)
10. Президент — Польща за розширення ЄС // [http://www. radio. com. pl/polonia/ua/unia/rozmowa. asp?tId=373&kID=2](http://www.radio.com.pl/polonia/ua/unia/rozmowa.asp?tId=373&kID=2)
11. Стародуб А. Новітні суспільно-політичні дискусії у Польщі щодо вступу до Європейського Союзу // Визвольний шлях. — 2004. — Кн. 5 (674), Річник 5-7. — С. 19-26
12. Ткач Д. І. Політичні трансформації в Угорській Республіці на рубежі ХХ-ХХІ століть (у контексті демократичних перетворень в постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи): Дис... д-ра політ. наук: 23. 00. 02/НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. — К., 2004. — 393 с.
13. Фіалко А. Хіба ревуть воли, як гасла певні? Зовнішня політика України: між realpolitik та fata morgana // Дзеркало тижня. — № 7. — 2006. — С. 2.
14. Kasinska-Metryka Agnieszka. Presidents of the Third Republic of Poland. Styles of Exercising Power // Polish Political Science. Vol. XXXIV. 2005. P. 23-30
15. Skubiszewski K. Czym jest polska racja stanu wobec aktualnych wyzwan politycznych, gospodarczych i społecznych // Zbior dokumentow. — Warszawa, 1993. — № 1. — S. 9-10

І. В. Яковлева,

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова,
Кафедра международных отношений
К. 32, Французский бул., 24/26, г. Одесса-58, 65058, Украина

**ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В ПОЛЬШЕ
(1993–2005 ГГ.): ВНУТРИПОЛИТИЧЕСКИЙ МАЯТНИК
И НЕРУШИМЫЙ ВНЕШНИЙ КУРС**

Аннотация

В статье рассматривается внешне-политическая ситуация в Польше с 1993 по 2005 гг., анализируются социальные и внутривнутриполитические изменения и противоречия в периоды правления Леха Валенсы и Александра Квасневского, а также польских правительств и парламентов созывов разных лет. Автор сравнивает ход и приоритеты избирательных кампаний в 1993, 1995, 1997, 2000, 2001 и 2005 годах, и определяет, как результаты выборов и смена президентов и председателей правительств и парламента влияли на внешнеполитический курс Республики Польша.

Ключевые слова: выборы, партии, интеграция, внешнеполитический курс.

I. V. Yakovleva,

Odessa National University, Department of International Relations,
R. 32, French Bul., 24/26, Odessa-58, 650558, Ukraine

**SOCIAL AND POLITICAL SITUATION IN POLAND (1993-2005):
INTERNAL PENDULUM AND INDESTRUCTIBLE EXTERNAL POLICY**

Summary

Social and political situation in Poland from 1993 to 2005 years is being viewed in the article, internal changes and contradictions during the periods of ruling of Lech Walesa and Aleksander Kwasniewski are being analyzed. The author compares the process and the priorities of the election campaigns in years 1995, 1997, 2000, 2001, 2005, and defines how the election results and change of a president, prime-minister or speaker influenced the external policy of the Republic of Poland.

Key words: elections, parties, integration, external policy.